

oblikovalna, recepcijska in prevajalska vprašanja, pri čemer ne zanemarja žanrskih zakonitosti, idejnosti in socialnega konteksta. Pri tekstih, ki nimajo čiste estetske funkcije v današnjem pomenu, upošteva tudi njihovo prvotno namembnost. Ne pozablja na dosedanje literarnozgodovinske rešitve, ki jih po temeljitem pretresu in pritegnitvi novih teoretskih vidikov in širšega evropskega konteksta vedno upravičeno in prepričljivo korigira, dopolni, zavrne ali predlaga nove rešitve. Zato lahko njegovo knjigo uvrstimo med najbolj pomembne dosežke, ki so jih prispevali tuji raziskovalci o slovenski literaturi.

Portetni esej o avtorju je napisal dr. France Bernik.

Marjan Dolgan

ZBIRKA KLASJE

II. letnik

Urejšajo: Janko Kos, Peter Kolšek, Tine Logar
Državna založba Slovenije,
1992

Petim zvezkom iz lanskega prvega letnika zbirke se je letos v drugem letniku pridružilo še pet: *Zgodbe svetega pisma*, ki jih je izbral, uredil in komentiral Janko Kos, *Nečista kri* Borisa Stankoviča s spremnimi besedili Stanka Šimenca, *Dvanajsta noč ali Kar hočete* Williama Shakespeara s pedagoško-kritičnim aparatom Tineta Logarja, *Plešasta pevka* Eugena Ionesca in *Afera* Primoža Kozaka, oboje v predstavitvi Andrijana Laha. Tako kakor v prvem letniku so torej tudi v drugem odlična literarna

dela, pomembna za poznavanje svetovne in v njenem okviru še posebej slovenske književnosti, taka, ki odpirajo pogled v literarne pojave prek posameznih besedil. Temu primerno so zajeta iz različnih obdobij, različnih nacionalnih književnosti - evropskih in neevropskih, in iz različnih zvrsti.

Po času nastanka segajo od srede drugega tisočletja pred Kristusom, ko so nastale prve knjige svetopisemske Stare zaveze, pa skoraj do naših dni, natančneje do l. 1961, ko je bila prvič uprizorjena Kozakova *Afera*. Prevladuje spet novoveška literatura in v njej modernejša: najstarejše besedilo je Shakespearova renesančna komedija, ostala tri so iz 20. stoletja - Stankovičev roman iz njegovega začetka, Ionescova antidrama iz srede, Kozakova politična drama že iz druge polovice. Zajeta so torej dela iz hebrejske, aramejske in starogrške biblijske literature ter iz angleške, srbske, francoske (po avtorjevemu rodu romunsko-francoske) in slovenske književnosti. V primeri s prvim letnikom, v katerem so bile zastopane vse tri literarne vrste, je v drugem zvrstna zastopanost zožena: zajeti sta samo epika oziroma pripovedništvo in dramatika, ki dominira kar s tremi zvezki. Glede na to, da je bila lirika v prvem letniku zastopana z antologijskim zvezkom, v katerem je zbranih več samostojnih besedil kakor v vseh drugih zvezkih skupaj, je drugi letnik zvrstno zastopanost pravzaprav uravnovesil, saj so zdaj med desetimi zvezki po štirje namenjeni dramati in pripovedništvu (epiki), dva pa poeziji (liriki).

Uredniki torej vztrajajo pri načelih, ki so za pedago-

ški in siceršnji učinek zbirke bistvenega, vsekakor pozitivnega pomena: odločajo se za izbiro umetniško dognanih del, ki jim ne postavljajo niti časovnih niti prostorskih in jezikovnih meja niti zvrstnih in slogovnih omejitev. Tej širini in odprtosti pa se pridružuje tudi prožno, toda bolj problematično stališče do načina predstavitve literarnih del, saj Klasje poleg celotnih besedil zajema tudi skrajšana ali le njihove bolj ali manj značilne odlomke. Tako ravnanje je pri pouku literature že davno uveljavljeno in še vedno trdno zasidrano, zbuja pa pomisleke, če pomanjkljivo informira, in še posebno, če zbuja o preskopo prikazanih delih zgrešene predstave. Tako npr. lani natisnjeni *Combray* gotovo ne zbuja napačnega vtisa o Proustovem *Iskanju zgubljenega časa*, problematična pa je panoramsko zamišljena, toda fragmentarno uresničena antologija *Stara orientalska lirika*.

V letošnjem letniku velja nekaj podobnega za *Zgodbe svetega pisma*, čeprav značaj tega zvezka ni čisto analogen pravkar omenjeni antologiji. Tudi tu gre namreč za povezavo različno starih, različno zasnovanih besedil, ki pa so že od prej povezana v skupno celoto, vendar v različni obliki in obsegu: *Sveto pismo* ali *Biblija* je svojevrstna "knjiga knjig", razvrščenih v ustaljeni integralni obliki in v določenem vrstnem redu. Ta kompozicija pa je tako obsežna, da je v Klasju vse hkrati pač ne bi bilo mogoče objaviti. Lahko bi izbrali katero izmed samostojnih, zaokroženih enot, tj. knjig Stare in/ali Nove zaveze, toda namesto tega so se uredniki odločili za skrčen,

v odlomkih predstavljen pregled celote.

Poznavanje biblijskih besedil je za razumevanje srednjeveške in novoveške literature nujno potrebno. Utemeljeno je že z njihovo lastno literarno dognanostjo, še posebej pa z njihovo izredno odmevnostjo v vseh umetnostnih panogah poznejše evropske, deloma tudi zunajevropske cerkvene in posvetne umetnosti. Ker v povojnem času pri nas za njihovo splošno poznavanje ni bilo poskrbljeno, je neprijetno vrzel vsekakor treba odpraviti. Janko Kos je v *Zgodbah svetega pisma* to storil po zgledu tradicionalnega, tudi v slovenski veroučni praksi ustaljenega in v spremnem besedilu omenjenega prijema, ki pa ga je izpeljal izvirno, primerno kontekstu pouka književnosti: *Sveto pismo* je predstavil z zoženega, toda izrecno literarno zamišljenega vidika. Iz večine knjig Stare in Nove zaveze je izbral in deloma po svoje razvrstil najbolj znane in najbolj vplivne "zgodbe", opustil komplementarno besedilo, oblikovano bodisi pesniško bodisi normativno-didaktično, tj. "poučno", in tako naredil čist pripovedniški izvleček kompleksnejšega dela. Omejitev je zavestna, gotovo pogojena z namenom, izogniti se religiozni doktrinarnosti, ki bi jo bilo mogoče razumeti kot ideologizacijo literarnega pouka. Izbrane zgodbe so tudi v predstavljeni obliki zanimive, snovno in problemsko bogate, toda včasih tako poenostavljene, da zabrašujejo prav literarnost integralnih besedil. V *Jobovi knjigi* je npr. objavljeni antitetično paralelistično izpeljani pripovedni okvir le uvod in zaključek veliko obsežnejšega osrednjega

dela, poetično in dramatično, a tudi narativno oblikovane- ga razpravljanja o človeko- vih eksistencialnih vpraša- njih, o njegovih razmerjih do Boga, njegovega Nasprotni- ka (v Slavičevem prevodu imenovanega Satan) in nara- ve, o vzrokih sreče in trplje- nja, o problematiki vere in skepse. - Dragocena značil- nost evangelijev Nove zaveze je njihova paralelna zgrad- ba, marsikdaj prav plurali- stična "sinoptičnost", zanimi- va variantna obdelava istega gradiva - Jezusovega življe- nja, dela in nauka. Z izbo- rom posameznih odlomkov iz različnih evangelijev in njihovo povezavo v eno sa- mo, linearno potekajočo, pretežno biografsko zgodbo je ta značilnost zabrisana. Prav tako bralec Kosovega izbora nima priložnosti spo- znati variranih parabol na iste teme v različnih evange- lijih ali tudi v enem sa- mem, npr. prilik o nebeš- kem kraljestvu. Skratka, *Zgodbe* so pokazane kot fragmenti, čeprav niso tako koncipirane in ohranjene, saj so vsaj že od Hieronimove redakcije vključene v bolj izdelane, le z današnjega vidika zvrstno heterogene besedilne celote.

Antologijski tip zvezka seveda narekuje tudi modifi- kacijo enotno zamišljenega pedagoško-kritičnega aparata. V njem ni mogoče tako kakor v zvezkih, ki obsegajo eno samo literarno delo, predstaviti niti besedil niti avtorjev, kolikor so sploh znani. Odlomki zahtevajo več komentarja kakor celot- na dela, dejansko pa so komentirani bolj skopo, saj je zaradi omejenega obsega zvezkov mogoče navesti le osnovne podatke, medtem ko za razlago značilnosti in ustroja ni prostora. Janko Kos komentira *Zgodbe Svete-*

ga pisma najprej sumarno in nato z eruditsko zgošče- nostjo še v okviru posamez- nih biblijskih knjig, pri čemer pregledno in v preteh- tanem izboru navaja najpo- membnejša literarna, liko- vna in glasbena dela, oprta na svetopisemske zgodbe, teme in motive, ne da bi se mogel spuščati še v njihova različna, apologetska ali pole- mična, patetična ali satirič- na razmerja do izvirnikov.

V drugih zvezkih so spremna besedila metodolo- ško dokaj usklajena, čeprav so enako naslovljene enote, zlasti tiste, ki naj bi bile najbolj strnjene, v različnih zvezkih različno dolge. Ob nekaterih se še vedno zbuja vprašanje, zakaj dve uvodni preglednici, če pa se prva - kronološki pregled avtorjeve- ga življenja in dela - prak- tično nespremenjena ponovi v drugi, ki kaže avtorja ob sočasnem kulturnem in zgodovinskem dogajanju.

Bibliografije so urejene enotno, abecedno, ne kronolo- ško, le da je ponekod sekun- darna literatura navedena posebej in primarna - v izvirnikih ali prevodih - posebej, ponekod skupaj. Sodbe, navedene o *Zgodbah svetega pisma* in *Nečisti krvi*, so uravnoteženo izbra- ne iz kritičnega opusa doma- čih in tujih avtorjev, v dru- gih zvezkih izrazito prevla- dujejo opažanja slovenskih literarnih zgodovinarjev in gledaliških strokovnjakov. Vprašanja in teme se le delo- ma navezujejo na osrednje spremno poglavje, naslovljeno *Uvodne opombe*, in na ob- ravnavano delo. Nekam para- doksno je, da tista, ki se nanašajo na narativna bese- dila, bolj opozarjajo na pove- zave z njihovimi neliterarni- mi obdelavami, tj. filmskimi in drugimi priredbami, kakor tista, ki se navezujejo

na dramska, že po naravi oziroma intenciji multimedialno usmerjena dela. Nekatere teme so formulirane preprosto in zato najbrž prezahtevno (npr. Jezik komedije, Jezikovno-stilna raziskava *Plešaste pevke*), kar pa spričo njihove široke palete in s tem možnosti izbire ne moti. Pomembno je, da so vprašanja nasploh zastavljena z vidika nadrobnejšega

branja posameznega teksta, opazovanja njegovih medbesedilnih povezav in iz tega izhajajočih interpretacij, kakor tudi medumetniških vezi, torej z vidika širjenja znanja in samostojnega, aktivnega dojemanja literature v njenem lastnem in v širšem kulturnem kontekstu.

Majda Stanovnik